

4 травня 2026 р.

АНАЛІЗ
Державної цільової соціальної програми з розвитку волонтерської діяльності
на період до 2030 року
(розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2026 р. № 396-р)

ІНІЦІАТОРИ

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України

ЗАГАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ПРОГРАМИ

Програма розроблена на виконання Плану заходів з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021 - 2026 роки та Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку волонтерства до 2030 року.

Уряд підкреслює, що волонтерський рух є ключовим елементом стійкості держави, особливо в умовах війни. У 2022 - 2024 роках рівень залучення громадян до волонтерства знизився з 74% до 27%, що потребує системної державної відповіді та підтримки сектору.

Програма спрямована на формування єдиної екосистеми волонтерства, посилення координації між державою та волонтерами, а також захист родин загиблих волонтерів.

СУТЬ ЗАПРОПОНОВАНИХ ЗМІН

Програма визначає комплекс з шести завдань та комплекс заходів, спрямованих на розвиток волонтерської діяльності, зокрема:

1. Створення єдиної екосистеми волонтерства шляхом об'єднання розрізаних ініціатив у цілісну систему взаємодії держави, громад та волонтерських організацій та формування постійного діалогу між державою та волонтерськими спільнотами .

2. Інституційний розвиток волонтерських організацій, який передбачає запровадження механізмів відзначення організацій, що залучають волонтерів, та створення Ради волонтерів при Мінсоцполітики як консультативно-дорадчого органу .

3. Підвищення якості координації на місцевому рівні шляхом посилення ролі місцевих органів влади у підтримці волонтерства та розвитку локальних волонтерських рад та платформ.

4. Захист волонтерів та підтримка їхніх родин, у разі загибелі волонтера під час виконання завдань та інтеграція цих механізмів у загальну систему соціального захисту.

5. Реалізація програми здійснюється без додаткових видатків з державного та місцевих бюджетів - у межах наявних призначень та за рахунок донорського фінансування.

ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ

Документ містить низку положень, які можуть мати позитивний ефект для суспільства, а особливо для організацій громадянського суспільства:

1. Системна підтримка інституційної спроможності ОГС, що залучають волонтерів. Програма передбачає механізм підтримки організацій, включно з визначенням критеріїв відбору, веденням публічного реєстру заявників та обов'язковою технічною підтримкою переможців.

Це вперше створює прозорий, формалізований та масштабований механізм державної підтримки ОГС, що залучають волонтерів та напряду підсилює їхню інституційну стійкість.

2. Створення умов для зростання кількості волонтерів та організацій, що їх залучають. Програма встановлює конкретні вимірювані цільові показники (48 тис. волонтерів з договорами, 50 організацій, що отримують підтримку, зростання залученості населення до 22,5%) наявність яких робить політику не декларативною, а орієнтованою на результат, що є перевагою держпрограми.

3. Розвиток професійних компетентностей волонтерських координаторів та ОГС. Документ передбачає створення комплексної програми навчання координаторів волонтерської діяльності, що включає методики залучення волонтерів, стандарти безпеки, роботу з вразливими групами тощо. Це сприяє професіоналізації сектору, підвищенню якості послуг та зменшенню ризиків для волонтерів.

4. Запровадження безпекових політик та захисту волонтерів. Програма передбачає навчання щодо безпекових політик, інструктажі з роботи з дітьми та вразливими групами, стандарти запобігання насильству та експлуатації. Це сприятиме підвищенню якості управління ризиками в ОГС та відповідає міжнародним безпековим стандартам.

5. Створення державної інформаційно-аналітичної платформи для волонтерства, яка покликана забезпечити реєстрацію організацій та волонтерів, публікацію договорів, звітів, контактів, верифікацію волонтерського досвіду, оновлення законодавства, технічну підтримку щороку. Фактично передбачається функціонування єдиного державного цифрового хабу волонтерства, що підвищить прозорість, довіру та координацію.

6. Інтеграція волонтерства в освіту та молодіжну політику. Програма передбачає інтеграцію модуля “Основи волонтерської діяльності” у навчальну дисципліну “Громадянська освіта”, залучення учнів від 14 років до волонтерства, внесення волонтерського досвіду в атестати та дипломи, що сприятиме формуванню культури волонтерства з дитинства, що відповідає європейським практикам.

7. Розвиток міжнародної співпраці та залучення іноземних волонтерів. Програма передбачає участь у програмах ЄС, Ради Європи, НАТО, Британської Співдружності, спрощення в'їзду та перебування іноземців-волонтерів, розвиток проєктів зі страхування волонтерів у співпраці з міжнародними організаціями, що підсилює міжнародну інтеграцію України, розширює ресурси та експертизу, а також сприяє євроатлантичному зближенню.

8. Вдосконалення законодавства та запровадження нових правових інститутів. Програма містить конкретні законодавчі ініціативи щодо визначення корпоративного волонтерства, включення відпустки для волонтерства до Закону “Про відпустки”, удосконалення механізмів компенсацій витрат волонтерів та створення умов для ендавментів ОГС. Вказані новації не тільки вдосконалять правову інфраструктуру волонтерства, а і наблизять її до стандартів ЄС.

9. Посилення ролі органів місцевого самоврядування у розвитку волонтерства. Програма передбачає створення 60 місцевих програм підтримки волонтерства, навчання посадових осіб ОМС, розробку порядку залучення волонтерів до роботи ОМС, щорічні дослідження якості виконання програм, що сприятиме децентралізації волонтерської політики та підвищить ефективність на рівні громад.

10. Стимулювання страхування волонтерів та соціального захисту, що є критично важливим у воєнний час. Програма містить комплекс заходів щодо страхування життя і здоров'я волонтерів, створення спільних безпекових проєктів з міжнародними організаціями, удосконалення механізмів державної допомоги постраждалим волонтерам та сім'ям загиблих, що забезпечить підвищення безпеки та соціального захисту волонтерів.

НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ

Попри декларовану мету, проєкт постанови містить певні ймовірні ризики:

1. Надмірна адміністративна та звітна навантаження. Запровадження нових механізмів як публічні реєстри, верифікація волонтерського досвіду, навчальні програми, може збільшити обсяг бюрократичних процедур. Для малих ОГС це створює ризик перевантаження та відволікання ресурсів від основної діяльності.

2. Нерівний доступ до державної підтримки. Механізм підтримки організацій передбачає визначенням чітких критеріїв щодо відбору організацій, але велику увагу слід приділити змісту критеріїв та спеціальним правилам конкурсних процедур для максимального залучення до участі малих, локальних та новостворених волонтерських ініціатив.

3. Ризик централізації та зменшення автономії ОГС. Посилення ролі Мінсоцполітики, Нацсоцслужби та ОМС у координації волонтерства може призвести до надмірного втручання держави у внутрішні процеси ОГС та формуванню залежності від державних рішень. Це особливо ризиковано для незалежних правозахисних, гуманітарних та адвокаційних організацій.

4. Невизначеність щодо захисту волонтерів у зонах ризику. Хоча програма передбачає страхування та підтримку постраждалих волонтерів, але її механізми не деталізовані та не мають визначених джерел фінансування. Це створює правову невизначеність для ОГС, які працюють у небезпечних умовах (прифронтові території, гуманітарні місії, евакуація).

ВИСНОВОК

Державна програма з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року є комплексним стратегічним документом, спрямованим на формування цілісної державної політики у сфері волонтерства, інституціоналізацію волонтерського руху та підвищення його стійкості в умовах тривалих викликів, пов'язаних із воєнним станом та процесами відновлення держави. Її зміст відповідає сучасним підходам до розвитку громадянського суспільства, закріпленим у національних стратегічних документах, та узгоджується з європейськими принципами підтримки волонтерства як суспільно значущої діяльності.

Державна програма має значний потенціал для зміцнення волонтерського сектору та підвищення його ролі у процесах відновлення та розвитку України. Водночас її фактична результативність безпосередньо залежатиме від якості практичної імплементації, належного ресурсного забезпечення, узгодженості дій органів влади та реального залучення волонтерських спільнот до ухвалення рішень і моніторингу виконання програмних заходів. Саме ефективність реалізації визначатиме, чи стане програма дієвим інструментом підтримки волонтерства, чи залишиться переважно декларативним документом.